

МИЛОШ М. ДАМЈАНОВИЋ

ДР НЕХЕМИЈЕ ШЕНФАЈН
(1886–1942)

БИОГРАФИЈА ШВАЈЦАРЦА У ЈУГОСЛАВИЈИ

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Главни и одговорни уредник
Др Небојша Кузмановић

Уредник
Ивана Гојковић

Рецензент
Проф. др Владан Виријевић

Графичко и ликовно обликовање
Александар Павловић

МИЛОШ М. ДАМЈАНОВИЋ

**ДР НЕХЕМИЈЕ ШЕНФАЈН (1886–1942)
БИОГРАФИЈА ШВАЈЦАРЦА У ЈУГОСЛАВИЈИ**

Нови Сад, 2023.

ПРЕДГОВОР

Доктор Нехемије Шенфајн био је један од најпознатијих мештана Косовске Митровице у модерној прошлости овог града. Још за живота, током дводеценијског пребивања у граду на Ибру др Шенфајн је уживао највеће поштовање суграђана. Слободно се може рећи да су га лично, кроз помен у разговору и сусретање у чаршији познавали сви међуратни становници Косовске Митровице. Упркос његовом трајном ишчезнућу и непостојању ниједног јавног меморијалног места које би сведочило о његовом некадашњем присуству десетлећима касније име др Шенфајна било је по знаменитости познато многим чак и послератним генерацијама Митровчана које га нису могле упамтити. Али, сем у најлепшем сећању и казивању појединих данашњих житеља овог града, о њему се у локалним хроникама и завичајној литератури не може наћи готово ни слово. Штуре биографске информације расуте у ретким књигама о градској прошлости подстакле су нас да покушамо да дознамо нешто више о овој истакнутој фигури локалне повести.

Од првог додира са именом др Шенфајна пре петнаестак година започет је стрпљив, упоран и мучан процес континуираног плодносног истраживања које је данас резултирало израдом једног, у најслободнијем значењу речено комплетног животописа. Пред читаоцима се налази реконструисана биографија др Шенфајна од угледања до напуштања овог света. Да би се дошло до ње било је неопходно консултовати многобројну разноврсну грађу

похрањену на бројним местима у земљи и иностранству. Водеће архивске и библиотечке институције у земљи биле су неопходно полазиште за успешност процеса истраживања. Послужили су нам извори разне провенијенције, од оних прворазредних архивских докумената, преко објављених источника до врела информација садржаних у богатој периодичној дневној и стручној штампи која је излазила у Краљевини СХС / Југославији. Од великог значаја били су нам и интервјуи вођени са Шенфајновим савременицима и његовом тазбином. Ради потпунијег дочаравања приватног живота др Шенфајна и његове породице употребљене су и фотографије до којих смо дошли углавном посредством тазбине у чијем су власништву, којој се овим путем најдубље захваљујемо на уступању.

И писање биографије др Шенфајна, баш као и истраживање текло је кроз различите фазе, тренутке напредовања и допуњавања. Нешто оскуднија верзија биографије угледала је светлост дана 2018. године када је објављена у стручном часопису „*Тойола – часопис ЈУ Сјомен-јодручја Доња Градина*” у Републици Српској. Ту, првобитну верзију рукописа насловљену „*Др Нехемије Шенфајн – биографија жриве холокауста*” исте године наградио је III наградом на 62. књижевно-научном наградном конкурс Савеза јеврејских општина Србије за радове са јеврејском тематиком трочлани стручни жири у саставу – проф. др Милан Ристовић, историчар; Богдан А. Поповић, књижевни критичар и Филип Давид, књижевник и професор. Накнадна значајна надоградња и делимична измена текста за епилог су имале нов изглед и садржај рукописа који се налази пред читаоцима. У значајном опсегу овај текст биографије подударан је са поглављем докторске дисертације „*Јевреји на Косову и Мейхохији 1918–1941*” написане под стручним руковођењем ментора проф. др Владана Виријевића, одбрањене 2023. године на Филозофском факултету

Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.

На концу остаје да се захвалимо издавачкој установи Архиву Војводине из Новог Сада и њеном ревносном директору г-дину Небојши Кузмановићу на указаној спремности да објаве ову необимну књигу.

У Косовској Митровици,
1. марта 2023. године

Аутор

ДР НЕХЕМИЈЕ ШЕНФАЈН (1886–1942)

Косовскомитровачки лекар између два светска рата Нехемије Шенфајн оличавао је у потпуности сву људску хуманост коју карактерише позив који је одабрао у животу. Све године живота које је провео на Космету несебично и до крајњих граница инвестирао је у развој здравствених прилика и пружање медицинских услуга становницима ширег подручја града у који се доселио и трајно задржао само из хуманих побуда пружања помоћи здравствено угроженим људима. Родом из Русије а настањен у Швајцарској током година Првог светског рата, Шенфајну се указала прилика да дође у додир са представницима неке српске мисије, преко које се упознао са изузетно тешким и поражавајућим генералним стањем у земљи девастираној у тек завршеном војном сукобу. Показавши заинтересованост за пружање личног доприноса санацији и унапређењу незавидних здравствених прилика у овим занемареним и скрајнутим европским крајевима, Шенфајн се одазвао позиву српских саговорника и упутио на Космет, где је најпре кратко време боравио у Приштини, убрзо се трајно настанивши у Косовској Митровици, у којој ће обављати лекарску праксу како у приватној режији тако и у државном сектору.

Осим примарне лекарске делатности по којој је био препознатљив на широј географској територији и запамћен дуго времена након смрти, Шенфајн се укључио и у индустријско пословање на овом тлу, бивајући својеврс-

ни доајен у овој привредној грани која је тек постављала своје темеље. У граду на Ибру живео је са својом изабраницом, супругом протестантске конфесије и њиховим двома ћеркама све до трагичног животног суноврата који је наступио по нацистичкој окупацији, чији су виновници и на њему неизбежно применили мере политике „*коначној решења јеврејској ишчињања*”. Овај редак градски Ашкеназ у сефардском мору, поделио је судбину својих једноплеменика друкчијег језика и културе. Нацистички предатор их је све који су им били на дохват руке, без изузетка, железницом депортовао у логор на Старом Сајмишту, где су их на монструозан начин лишили живота заједно са осталим већ заточеним логорашима јеврејског рода. На такав трагичан начин завршен је живот и несебичног и пожртвованог лекара Шенфајна, који је ослобађао мука, продужавао животе и отимао из загрљаја смрти без ексклузивитета све људе који би му се обраћали за помоћ, независно од њиховог сталеза, платежне моћи, етницитета, конфесије или какве друге личне особености. Шенфајнова супруга и деца успела су да преживе рат, понајвише захваљујући помоћи швајцарских дипломатских представника преко којих су им издата спасоносна документа о аријевском пореклу.

Нехемије Шенфајн је рођен 16. фебруара 1886. године у месту Острог, у тадашњој Руској империји, од оца Леа и мати Рифке Черниц¹, где се и данас налази нека кућа Шенфајнових.² У царској Русији Шенфајн је провео године детињства и ране младости, стичући основно и предфакул-

---

¹ Архива Општине Краљево, Матична служба за Косовску Митровицу, *Посебна књига рођених Косовска Митровица – реконструкције II*, стр. 28; Војни архив (у даљем тексту ВА), Фонд Досијеа персоналних података Војске Краљевине Југославије (у даљем тексту ДП-ПВКЈ), *Нехемије Шенфајн*; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије Шенфајн – Биографија жртве Холокауста*, Топола – часопис ЈУ Спомен-подручја Доња Градина, 4 (2018), 32-50.

² <http://shtetlroutes.eu/en/ostrog-putvnik/> (Приступљено сајту 23. 1. 2021).

тетско образовање. Остаје непознато када је тачно и зашто напустио родну земљу, али је познато да се током година Великог рата нашао у Швајцарској, где је, судећи по животном узрасту, највероватније завршио ради студирања медицине, коју је дипломирао 1917. године на Медицинском факултету у Берну. У Берну је Шенфајн био запослен као лекар при Универзитетској клиници и лекар у Кантоналној болници кантона Тургау.³ На Хируршкој клиници у Берну, Шенфајн је радио као IV асистент јула 1920. године⁴, да би био изабран за асистента хирургије почетком новембра 1920. године.⁵ За живота у Швајцарској везани су и његови најранији научноистраживачки кораци. Његово интересовање за благотворно дејство загрејаног ваздуха на телесне ране навело га је да ради повећања повољног утицаја кисеоника, заступа мишљење да ране буду изложене сталном излагању кисеоничког протока, путем тзв. кисеоничке бомбе, пошто се успех показао изузетним.⁶

Још док је живео у Швајцарској, Шенфајн је склопио брак са етничком Немицом Хедвигом, рођеном 1897. године у Берну, од оца Фрица Шипбаха и мајке Лујзе Кестли који су живели у Берну, венчавши се с њом у протестантској цркви у Берну 1920. године. Иако се венчао по хришћанском обреду, Шенфајн ће и годинама касније ве-

---

³ Ž. Lebl, Do „konačnog rešenja“. *Jevreji u Srbiji*, Beograd 2002, 17; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u NOR-u*, Beograd 1973, 158-9; J. Romano, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941-1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u NOR-u*, u: A. Gams, E. Hasanagić, L. Kadelburg, V. Nedomački, N. Živković (ur), *Zbornik 2 – studije i građa o učešću Jevreja u narodnooslobodilačkom ratu*, Beograd, 1973, 73-263; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; ВА, ДП-ПВКЈ, *Нехемије Шенфајн*.

⁴ *Bernischer Staats-Kalender. Annuaire officiel du Canton de Berne Juli 1920*, Bern 1920, p. 204.

⁵ *Intelligenzblatt für die Stadt Bern*, Bern, 3. 11. 1920, p. 2.

⁶ *Wiener Medizinische Wochenschrift*, Wien, Nr. 44, 29. Oktober 1921, pp. 1887-1888.

роисповедати јудаизам и идентификовати се као Јеврејин. Исте године у Женеви збио се и судбоносни сусрет са делегацијом српског Црвеног крста, после којег је Шенфајн донео чврсту одлуку да учини све што је у његовој моћи у решавању здравствених потешкоћа с којима се суочавала нова балканска држава изникла из пепелишта недавно окончаног, разорног рата. Баш у то време, Министарство спољних послова, на основу извештаја Посланства у Будимпешти, обавестило је 23. априла 1920. године Министарство народног здравља да се многи страни лекари Швајцарци, а нарочито Руси нуде да ступе у службу у Србију. Пошто је Посланство молбе ових леркара редовно одбијало, поменуто министарство се интересовало како треба поступати убудуће у оваквим случајевима, имајући у виду оскудицу лекара у Краљевини СХС, као и велику потребу за истим услед многобројних жртава протеклог рата. Главна санитетска управа Министарства народног здравља одговорила је на овај допис 5. маја 1920. године, истакавши да постоји потреба за медицинским особљем у Црној Гори, Старој Србији и Македонији, али да кандидати морају владати српским језиком, те да у недостатку таквих могу примати и руске лекаре руске народности, али не и јеврејске, макар они били и из Русије. Ово мишљење и препорука није доследно примењивано, па се у наредном периоду у Југославији запослило много јеврејских лекара, не само из Русије, међу којима је свакако био и Шенфајн.

У својству члана швајцарске мисије Црвеног крста за пострадале земље у рату, Шенфајн је у новоосновану Краљевину СХС дошао највероватније још крајем 1920. или почетком 1921. године. По окончању мисије, за коју нам није познато колико је дуго трајала, Шенфајн је одлучио да са супругом остане у Приштини, где је најпре радио као лекар. Већ средином 1921. године, Шенфајн је као новопримљен, одређен по потреби службе за контрактуал-

ног војног лекара III класе у сталној војној болници Косовске дивизијске области, наредбом министра војног и морнарице Краљевине СХС од 9. јула. У Приштини се брачни пар није дуго задржао, крајем 1923. године одселили су се у Косовску Митровицу, где су добили децу и наставили живот све до амбиса који им је отворен избијањем Другог светског рата у Југославији.⁷

Још пре тога, 15. јуна 1921. године, на предлог министра војног и морнарице др Нехемија Љ. Шенфајн је постављен за контрактуалног војног лекара III класе.⁸ Нехемије је кратко остао при државној служби. Поднео је оставку, која му је прихваћена 15. јуна 1922. године.⁹ На државну службу при војсци поново се вратио неколико година касније. На предлог министра војске и морнарице унапређен је 9. јануара 1926. године за резервног санитетског капетана II класе.¹⁰ У војсци је пријавио да је најспособнији као лекар за унутрашње болести, евентуално као хирург, па је од Удружења резервних официра и ратника у Косовској Митровици 1926. године добио униформу, а од Косовскомитровачког војног округа добио легитимацију

---

⁷ P. Dželetović Ivanov, *Jevreji Kosova i Metohije*, Beograd 1988, 173; З. Ч. Вукадиновић, М. Ј. Богавац, *Српска просвета и култура у Косовској Митровици 1836–1941*, Лепосавић 2001, 326-7; Ј. Алмули, *Страдање и спасавање српских Јевреја*, Београд 2010, 61; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; *Службени војни лист – орган и издање Министарства војног и морнарице*, Београд, бр. 27, 23. јули 1921, 1569-1572; Архив Југославије (у даљем тексту АЈ), Фонд Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије (у даљем тексту МСПИНЗКЈ), 39-7-16; М. Кољанин, *Јевреји и антисемитизам у Краљевини Југославији 1918-1941*, Београд 2008, 192; ВА, ДППВКЈ, *Нехемије Шенфајн*.

⁸ *Службени војни лист – орган и издање Министарства војног и морнарице*, Београд, бр. 23, 25. јуни 1921, стр. 1329-1330.

⁹ *Службени војни лист – орган и издање Министарства војног и морнарице*, Београд, бр. 27, 5. јула 1922, стр. 1259-1260.

¹⁰ *Службени војни лист – орган и издање Министарства војске и морнарице*, Београд, бр. 1, 5. јануара 1926, стр. 41-42; ВА, ДППВКЈ, *Нехемије Шенфајн*.

1929. године. При Косовскомитровачком војном округу, Шенфајн је поред усмене заклетве дате 1926. године, положио и писану заклетву 4. јула 1934. године, у којој стоји: „Ја, Шенфајн Нехемиј, заклинам се свемоћним Бојом, да ћу Врховном Зайоведнику све војне силе, Краљу Јујославије Александру Првом, свагда и у свима ћриликама бићи веран свом душом одан и ђослушан; да ћу се за Краља и Ошћабину јуначки дорити; да војничку засћаву нигде и никад нећу изневерити и да ћу зайовесити свих ћрећћосћављених ми сћарешина слушаити и верно извршавати, ићако ми Бој ћомоћао”.¹¹

Иако је живео у граду у којем је постојала не баш неприметна сефардска заједница, Шенфајн је као један од ретких Ашкеназа био дистанциран од религиозног и општинског рада јеврејске заједнице. Сходно мешовитом браку, свестраном секуларном едуковању и формираном космополитском погледу на свет, Шенфајн се најдубље асимиловао у већински народ своје нове домовине. Поред немачког, потпуно је овладао српским језиком. Ово свеобухватно интегрисање у ново друштво, огледало се и у именовању својих ћерки, рођених на новој животној, косовској адреси. Обе ћерке рођене су током 20-их година ХХ столећа у Косовској Митровици и добиле типична имена употребљавана у народу који им је био домаћин.¹² Старија ћерка, рођена 1922. године је добила име Сузана, што је српска верзија јеврејског женског личног имена Шошана, док је млађа ћерка, названа народним српским именом – Љиљана.¹³ Љиљана је рођена у послеподневним часовима

---

¹¹ ВА, ДППВКЈ, *Нехемије Шенфајн*.

¹² М. М. Damjanović, *Relations among Jews and Gentiles in Kosovo and Metohija between the Two World Wars: From Autocentrism to Assimilation*, *Colloquia Humanistica* 9 (2020), Sephardim, Ashkenazim and Non-Jewish Peoples: Encounters Across Europe, pp. 121-138.

¹³ Ѓ. Prlinčević, *Nacionalno-socijalni положај Јевреја на Kosovu до 1941. године*, *Glasnik Muzeja Kosova*, XV-XVI (1987/88), 121-142; М. М.

30. маја 1928. године у Косовској Митровици, а крштена по православном обреду у храму Св. Саве у Косовској Митровици 29. јула 1928. године. Свети чин баптизма извршио је свештеник Живко Грујић, а кумовала је детету Зора Атанацковић из Косовске Митровице.¹⁴ На пољу ономастике, лингвистичка укорењеност у нову средину индикативна је и по надимку Души којим су родитељи ословљавали ћерку Љиљану.¹⁵

У новом, крајње непознатом и страном окружењу у ком се обрео, Шенфајн је лаконски и челичном вољом превазишао све баријере и разлике које су почивале на путу између њега и околине. Мада су разлике биле значајно бројније од сродности, ниједна га није омела или спречила његово инкорпорирање у друштвену средину која му је постала нови завичај. Језичке, менталитетске, класне, верске, етничке, социјалне, културне и све друге препреке успешно је савладавао. Неометано се адаптирао на услове живота локалне средине и народа, с којим је интензивно долазио у свакодневни контакт, схватао његове тежње, заволео његове особине и подржавао његове аспирације. Алтруистички разлози су га довели међу тај свет, за њега везали најчвршћим нитима и задржале за сва времена, и у добру и у злу. Народне интересе и потребе доживљавао је као своје, потпуно и безусловно давајући потпору његовим легитимним потражњама и тенденцијама. Најуверљивији показатељ Шенфајнове отворености, поистовећености с народом, брзине ангажовања у грађански живот и прихваћености с друге стране је и чињеница да је као хирург окружне болнице у Косовској Митровици, 1. јуна 1924. године пружио подршку локалној иницијативи

Дамјановић, *Др Нехемије...*; ВА, ДППВКЈ, *Нехемије Шенфајн*.

¹⁴ Архива Општине Краљево, Матична служба за Косовску Митровицу, *Матична књига рођених 1925–1928 Косовска Митровица*, стр. 81.

¹⁵ Интервју аутора са Петром Рубов из Хамбурга, Немачка.

угледних суграђана оличеној у молби упућеној министру просвете о отварању шесторазредне гимназије у граду, нашавши се тако на листи од 141 уваженог грађанина. На молбу коју је потписао и Шенфајн, позитивно је одговорено, пошто је надлежни министар већ 8. јула услишио апел Митровчана.¹⁶

Услед помањкања школованих лекара у граду, убрзо по доласку у град на Ибру, Шенфајн се суочио са огромном потражњом медицинских услуга на терену. Такве неповољне прилике нагониле су га да стално буде у акцији, постижући да доспе до свих адреса са којих су били упућивани позиви за помоћ. Његова мобилност и енергичност оцртавала се и у ангажовању у руралним срединама, чијим су становницима доктори били још недоступнији и удаљенији. Током 1924. г. или почетком 1925. године, Шенфајн је био у службеној посети селу Слатина, неколико километара удаљеном од Косовске Митровице, које је тада било на удару епидемије неке заразне болести. У Слатини је Шенфајн осим рада на искорењивању инфекције, једновремено чинио медицинске прегледе заинтересованих лица. Долазак доктора на село дочекан је с одушевљењем, па су мештани Шенфајново присуство искористили и за систематско испитивање сопственог здравственог стања. За услуге прегледа и издавања уверења о старости, Шенфајн је наплаћивао 125 динара, од којих је 25 динара било одређено за таксу. Слабо платежним и сиромашним сељанима Шенфајн је омогућавао накнадну исплату посредством њиховог учитеља Антонија Вуксановића, који је о Шенфајновом раду у Слатини изјавио: „*Што ме оййужују за новац у вези са доктором Шенфајном сйвар сйоји овако: Г. Др Шенфајн дошао је у школу ради констйайовања*

---

¹⁶ АЈ, Фонд Министарство просвете Краљевине Југославије (у даљем тексту МПКЈ), 66-745-1201, *Државна реална Гимназија Косовска Митровица, Учтиви грађани вароши К. Митровице – Министру просвете у Београду, Кос. Митровица, 1. јуна 1924; М. М. Дамјановић, Др Нехемије...*

неке епидемије и њом њриликом њријавило му се неколико људи ради њрејледа и давања уверења о њресѡјарелосѡѡи за ослобођење личној њореза. Г. докѡјор је од свакоја најлаѡио за ѡѡруд новац, а неколицина нису имали и он је казао да ѡѡредагу мени доцније ѡе сам ја и ѡримео од њих и новац ѡослао докѡјору. Докѡјор је најлаѡивао ѡо 100 динара и 25. динара ѡаке – укујно ѡо 125 дин., а не ѡо 150 дин. како ѡѡврде сведоци”.¹⁷

Живећи пуне две деценије у Косовској Митровици, Шенфајн је изградио огромну репутацију и стекао свеколики респект свих резидената града и околине, који су високо вредновали његов професионализам, част и човекољубље. Будући очевидац велике материјалне беде народа, Шенфајн се, саосећајући са њиховим сиромаштвом и простодушношћу, немали број пута постављао као прави народни лекар и спаситељ, лечећи бесплатно пацијенте у немогућности да покрију трошкове лечења или им обезбеђујући медикаменте из сопствених извора. Због таквог великодушног држања, центлменских манира и најкултурнијих међуљудских односа, грађани свих вероисповести и националности узвраћали су му указивањем поштовања у јавности и најлепшим речима захвалности. Алтруизам, милосрђе и хуманост доктора Шенфајна манифестована је и кроз даривање новчаних прилога социјално угроженом и материјално сиромашном грађанству. Познато је да је др Шенфајн најмање у два наврата, за грегоријански Божић 25. децембра 1933. и 1934. године уплатио истоветну суму од 50 динара „Фонду сиромашних ученика” косовскомитровачке гимназије.¹⁸

¹⁷ АЈ, МПКЈ, 66-1631-1733, *Начелство среза косовскомитровичког Косовска Митровица, Саслушање Антонија Вуксановића, учитеља у Слатини ср. к.митровичког у округу звечанском по разним кривицама, а у вези предмета бр. 98/25, Косовска Митровица, 17. фебруара 1925; М. М. Дамјановић, Др Нехемије...*

¹⁸ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1933–1934 годину, Косовска Митровица 1934, 25; Државна*

Шенфајн је од 1932. године био руководиолац и амбуланте у руднику Трепча, посвећујући огромну енергију, напор и време за развој опште здравствене културе међу рударима и осталим нискоквалификованим радницима овог индустријског гиганта.¹⁹ Приватну ординацију имао је у близини трга испод касарне. О односу са пацијентима савременик Миленко Милосављевић из села Козарево сведочи: „*Нама није најлаишо нишиа...а излазио је (у сусрет пацијентима – прим. аутора), ња за најлаћу, морао је да узме...давао је он лекове, давао је инстїруције, давао је саветїе, смернице како се њонаша, њо је добар докїтор био, њо није да је неки, њек...ајде, времена су муїна, да дигнем ја, да дигнем докїтор и да дељем народ, да дељем, да ња њлобим...не, не, не, не, њо је код њеїа било нешишо најбоља људскостї шїшо може да буде. И лечио је људе и без њара, а ко је имао неки динар...овако кад је било у њишиању да може да се излечи добар лек...за лекове, морао је да...*”²⁰

Слободно се може изнети да је кроз Шенфајнову ординацију прошло све болесно становништво града и оближњих села. Лекарске интервенције су од Шенфајна потраживали сви они којима је била потребна. Можемо само замислити колики је био насртај оболелог народа имајући на уму да је Шенфајн за дуго времена био једини високо образовани и стално ординирајући лечник у месту, те колико је то причињавало оптерећења по њега. Спектар клијената које је опслуживао кретао се од оних неозбиљних случајева па до животно угрожених. У сталешком погледу радијус болесника кретао се од оних имућних трговаца, чиновника, индустријалаца и привредника до финансиј-

---

реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1934–1935 годину*, Косовска Митровица 1935, 22-5.

¹⁹ З. Ч. Вукадиновић, М. Ј. Богавац, *н. д.*, 327; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

²⁰ Интервју аутора са Миленком Милосављевићем из Бањске, Србија.

ски најнемоћнијих и најнезавиднијих сиромашних душа. Шенфајн се у свом добротољубљу није освртао на имовинску карту његове клијентеле, свесрдно помажући сваком угроженом болеснику, без икакве ускогрудости и профитабилних интереса, пружајући све што је било неопходно, од савета, прегледа, преко терапија, лекова, до хируршких захвата и операција. Подједнако је Шенфајн лечио и многобројни, шаренолики, анонимни свет као и угледне и утицајне личности у граду. Тако је пред самрт, неуморно пружао медицинску негу познатом националном раднику из времена борби за ослобођење од Османлија, учитељу у пензији и бившем градоначелнику, Јосифу Поповићу, преминулом после дуге и тешке болести 25. маја 1933. године. Ожалошћена породица високо је ценила његову посвећеност покојнику у последњим данима живота, па је у некрологу, покојникова супруга Мара захваљивала многим појединцима и грађанству на изјавама саучешћа и учешћу на погребној поворци, истичући и похвалу најпознатијем градском лекару: „Захваљујемо на усрдном лечењу *і*. Др. Шенфајну који *іа* је *сїално* у болес*їи* лечио”²¹

Др Шенфајн се својим медицинским знањем нашао на услузи, на самрти, и угледном припаднику руске колоније у граду, гимназијском професору, белоемигранту Николи Ракитину, током фебруара 1937. године. Ожалошћена удовица и деца покојника имали су потребу да се захвале свим лицима која су им се нашао у тешким данима, па и др Шенфајну, кога изричито помињу: „Срдачна хвала командан*їу* мес*їа*, члановима Руске колоније, свеш*ї*енс*ї*иву, Д-ру Шенфајну и мно*ї*обројноме *ї*рађанс*ї*иву, које *їако* *їоїло* о*її*ра*ї*їише дра*їої* наше*ї* *їо*којника до веч*ї*ше куће”²² Никола Ракитин рођен је 30. маја 1868. године у Вороњежу,

²¹ Мара Поповић, Јавна захвалност, *Политика*, Београд, бр. 8999, 3. јун 1933, стр. 20; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије*...

²² *Косовске новине – недељни лист*, Косовска Митровица, бр. 7, 26. фебруар 1937, стр. 2.

у Руском царству од оца Симеона и мати Марије. Био је ожењен Хермином рођеном 1884. године у Риги, у Руском царству. По досељењу у Краљевину СХС Ракитин је боравио у Сарајеву, Београду и на Цетињу, где је такође био гимназијски професор, да би после 1935. године дошао у Косовску Митровицу.²³ Шенфајн је са својим сународницима, настањеним у великом броју у граду на Ибру могао да одржава најтешње односе и буде у прилици да прича на матерњем, руском језику, те тиме приближи бар делимично атмосферу прохујалих времена из домовине и ублажи носталгију за напуштеном отаџбином.

Број Шенфајнових пацијената током косовскомитровачке радне каријере могао се мерити у хиљадама, али смо успели доћи до само малобројних документованих примера. Радило се претежно о жртвама трагичних случајева, несрећних и инцидентних ситуација, озледа на раду, покушајима суицида и других стања, неретко фаталних по живот. Шенфајн је, важећи за највећег експерта, зато био последња нада свима чије је здравствено стање било безнадежно или критично. Након покушаја самоубиства локалне кафанске певачице Љубице Спирић, која је уз пратњу музике увесељавала госте хотела „*Београд*” у Косовској Митровици, несрећници је прву лекарску помоћ указао управо Шенфајн. На овај аутодеструктивни чин, Спирићева се одлучила новембра 1934. године након хапшења, отровавши се раствором лизола испијеним у затвору, па је у интоксинираном стању пренесена у бановинску болницу где јој је Шенфајн пружио неопходан медицински третман.²⁴

---

²³ Историјски архив Београда (у даљем тексту ИАБ), Фонд Управа града Београда (у даљем тексту УГБ), Картоотека житеља града Београда и Земуна (у даљем тексту КЖГБИЗ), *Никола Симеон Ракитин*.

²⁴ Кроз нашу земљу. У Глибовцу биће подигнут споменик јунаку Станоју Главашу, *Политика*, Београд, бр. 9511, 8. новембар 1934, стр. 9; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

Доктор Шенфајн је као хирург митровачке болнице лекарске услуге пружао и особама које је лично познавао, попут професора приштинске гимназије Марка Шепуровића, коме је комисијски издао лекарско уверење на лични захтев, 2. јуна (?) 1922. године у Косовској Митровици. Приликом прегледа пацијента доктори су констатовали да се Шепуровић жали на честу главобољу, брз умор, зујање у ушима, несвестицу, одсуство апетита, болове у зглобовима колена и прстију који се нарочито јављају при промени времена. Доктори су констатовали да је Шепуровић средњег раста, правилно развијених костију, слабих мишића и довољно нежне опште конституције, да му је језик обложен, те да му се при аускултацији чује оштро дисање, а при перкусији притупљен тон над левом надкључном падином. Уз то, пателарни рефлекси повишени, преостали рефлески такође повишени, а исто тако рефлекси бицепса и трицепса. На основу свега, доктори су изнели мишљење да пацијент болује од малокрвности (анемије) и интензивније форме нервозе (неурастеније) и хроничног умора, па му према томе треба одобрити шест недеља боловања за које би време био поштеђен сваког умног рада и напрезања, искоришћавајући га за одмор ради опоравка свога здравља.²⁵

Изузетно тешки били су они случајеви пострадалих у прилично учесталим акцидентима који су се дешавали у највећем руднику „Трейча”, генератору општег напретка града и околине. У његовим рударским јамама избијале су несреће опасне по живот стално угрожених рудара. Експлозије мина наносиле би тешке телесне озледе рударима или доводиле до смртних исхода. Приликом једне такве смртоносне експлозије у овом руднику средином јула 1937. године, настрадао је четири рудара, од којих је један

---

²⁵ АЈ, МПКЈ, 66-843-1274, *Лекарско уверење, 2. јуна (?) 1922. К. Митровица.*

преминуо непосредно по пријему у болници, двојица су се борила за живот, док је један био ван животне опасности. О рањеним рударима довозеним на хоспитализовање у бановинску болницу побринуло се болничко особље, међу којима и др Шенфајн. Најтеже повређеном раднику, Милету Влаисављевићу из Дабра, среза оточког, примљеног са повредама лица и очију, те преломом леве потколенице, ампутирана је нога. Повређена жртва рударске несреће, иако обневидела, препознала је др Шенфајна по гласу, обративши му се молбом за спасење очињег вида: „*Докџоре, сџаси ми очи!*”²⁶ Овај симптоматични пример најбоље показује колико је познат био др Шенфајн и колики је стручни и морални ауторитет уживао у грађанству. Ђерка Љиљана с тим у вези, сведочи: „*Људи су моја оца много волели, без везе која нација...Мој оџац је био лекар и он је лечио без везе ко је ко, какав је, био се на крају, раније, није љедало. И њеја су џако волели...*”²⁷ Претпоставка одличне сарадње са грађанством било је његово одлично познавање српског језика и скромност која га је красила. Иначе, жртва рударске несреће Миле Влаисављевић, рођен 10. марта 1905. године од оца Ђуре и мајке Марте Скеџић преживео је операцију судећи по томе што је марта 1940. године боравио у Београду одакле се након двонедељног задржавања вратио у Косовску Митровицу.²⁸

У несрећи која се збила на инсталацији рудника 18. маја 1932. године у 2 сата после поноћи остао је осакаћен рудар Никола Марић из Лике. Он је радио на месту где се руда утоварује у корпе жичане железнице којом се спро-

---

²⁶ Због експлозије једне mine у руднику „Трепча” страдала су четири рудара. Један је од њих већ умро, а двојица се боре са смрћу, *Политика*, Београд, бр. 10469, 19. јул 1937, стр. 14; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

²⁷ <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020).

²⁸ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, *Миле Ђура Влаисављевић*.

водила руда до инсталација под Звечаном, па је приликом утовара корпа закачила Марића и зупчаници железнице су му пресекли обе ноге. По несрећном случају хитно је извештена Братинска благајна која је на место несреће одмах упутила свог лекара Шенфајна и надлежне власти. Након указане прве помоћи Марића су пренели у косовскомитровачку војну болницу где је извршена хитна операција примљеног пацијента. По свему судећи остао је у животу, али с трајним инвалидитетом.²⁹ Непуна два месеца касније на заступника америчке фирме „*Инџерсол Ранџ*” за Југославију, рударског инжењера Виктора Лакнера (1897-1932), родом из тиролског Лијенца, а настањеног у Београду, на 5 km од града извршен је оружани напад. На аутомобил у коме се налазио заједно са директором Трепче, Кемпбелом, а којим је шоферирао Љуба Протић, пуцало је из заседе неколико непознатих лица у арнаутској ношњи, да би потом и зауставили возило. Од испалиених пушчаних зрна повређен је шофер, а Лакнер рањен у леву ногу. Нападаци су се разбежали а о догађају су одмах обавештена начелства косовскомитровачког и вучитрнског среза. Увиђај је извршио Иван Боричић, писар Среског начелства у Косовској Митровици, а лекарску помоћ повређенима указао је лекар Братинске благајне Шенфајн. После указане прве помоћи, рањеници су пребачени у месну Бановинску болницу. Лакнер, који је у Трепчи прегледао рад разних рударских машина које је заступништво његове фирме излиферовало руднику, подлегао је повредама услед великог губитка крви. Овај специјалиста за рударство и рударске справе, у град је дошао неколико дана пре судбоносног напада, са задатком да изврши нека механичка постројења и да упутства у погледу волтаже једне машине

---

²⁹ Несрећа у руднику „Трепча”, *Правда*, Београд, бр. 140, 19. мај 1932, стр. 8.

на руднику.³⁰ Рањени шофер / механичар Љубомир Протић, рођен 12. септембра 1901. године у Косовској Митровици од оца Ристе и мати Савете Ђамиловић преживео је рањавање имајући у виду да је јуна 1941. године пребивао у Београду.³¹

Шенфајн је уживао највећу репутацију у граду још током 20-их година протеклог века иако су у истој средини у време његовог досељења службовала и друга, данас заборављена медицинска лица. Окружни физикус Звечанског округа тада је био др Јован Панајотовић, лекар вучитрнског среза др Јован Дракулис, лекар митровачког среза др Адолф Фрухт, а општински лекар у Косовској Митровици др Ирена Нешковић.³² Лекар Јован Панајотовић рођен је 14. октобра 1877. године у Пироту од оца Јосифа и мајке Јевдокије Рајичић у српској православној породици. Био је ожењен Нишлијком Јелом Коцић рођеном 1887. године. Живео је и службовао и у Сарајеву, а од 12. јуна 1940. године настанио се у Београду где је био управник Државне болнице за душевне болести. Последњи траг о њему датира од 4. септембра 1941. године, те је могуће да је остао у животу и по страдању колеге Шенфајна. Пољакиња по пореклу, др Ирена Нешковић рођена је у Варшави 12. августа 1890. године од оца Фрање и мати Рафаеле. Била је римокатоличке вероисповести и познато је да је надживела колегу Шенфајна пошто је од 22. фебруара 1944. године била пријављена на београдску адресу пребивалишта.³³ О осталој двојници Шенфајнових колега из овог периода

---

³⁰ Напад на београдског инжењера Виктора Лакнера код Косовске Митровице. Од задобивених повреда инжењер Лакнер је умро., *Правда*, Београд, бр. 184, 2. јул 1932, стр. 5.

³¹ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, *Љубомир Риста Протић*.

³² *Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за године 1921 и 1922 које су просте*, Београд 1921, 889, 894.

³³ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, *Јован Јосиф Панајотовић; Ирена Фрања Нешковић*.

нисмо успели да прикупимо личне податке чиме остајемо ускраћени сазнања о ближим идентитетским информацијама тадашње гарнитуре косовскомитровачких лекара и Шенфајнових колега. Доктори Фрухт и Дракулис били су у српској државној служби још из времена трајања Првог светског рата. Обојица су априла 1916. године постављена за контрактуалне лекаре III класе.³⁴ За Фрухта поуздано можемо рећи да је као и Шенфајн пореклом био Јеврејин, пошто је патроним Фрухт карактеристичан за Ашкеназе.

Косовску Митровицу је обухватио талас наглог демографског, инфраструктурног и привредног развоја од 30-их година XX столећа, када град постаје и окружно здравствено средиште у којем је била смештена и бановинска болница. У граду тада поред Шенфајна практикују многи други доктори и друго медицинско особље, као што су били управник болнице Александар Рафајловић, хирург Војислав Стојановић, доктор Тодор Цветковић и други.³⁵ Доктор Александар Рафајловић рођен је 19. јуна 1895. године у Ораховцу, у Боки Которској од оца Петра и мати Ане Аврамовић. Доктор Тодор Цветковић рођен је 17. априла 1905. године у селу Топончане код Прилепа од оца Николе и мајке Менке Мирковић. Дуги низ година, поред Косовске Митровице живео је и у Београду, где је студирао медицину.³⁶

Осим цивилних лекара у граду је ординирало и много војних лекара с обзиром да је Косовска Митровица била и седиште војног округа, те су и они у посебним приликама могли бити на располагању грађанима. Бригу о здрављу водила је и управа рудника „*Терса Mines Limited*”, заслуж-

---

³⁴ Личне вести. *Велика Србија*, Солун, бр. 19, 28. април 1916, стр. 3.

³⁵ М. Станић, Д. Сташић, Д. Ракић, С. Закић, *Историјат биохемијске службе на Косову и Метохији*, Praxis Medica, 35 (2007), 123-125; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

³⁶ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, *др Александар Петар Рафајловић; Тодор Никола Цветковић*.

на за оснивање три амбуланте намењене лечењу њихових радника. Ове амбуланте биле су стационариране у Старом Тргу, Првом Тунелу и у самом граду, где је био запослен Шенфајн.³⁷ И поред унапређења здравствене слике, појачања у кадру, већем броју здравствених станица и свим другим медицинским предностима у односу на прохујала времена, Шенфајн је задржао перцепцију најомиљенијег градског доктора. Једном стечено поверење у народу, нису могли да наруше нови конкуренти нити да га детронизују у очима грађана којима је Шенфајн остао најмериторнији лекар, о чему Марија Несторовић из села Рударе код Звечана сведочи: „*Оно што ти каже* (др Шенфајн - прим. аутора), *иди где год хоћеш, то ти је шашија*”.³⁸

Шенфајна је красила људска скромност, пословна етичност и професионализам, добродушност из које је ницала перманентна спремност да се помогне и бесплатно лечи и одлично владање српским језиком, који је брзо научио иако му није био матерњи, о чему нам казује Миленко Милосављевић из села Козарева у околини Косовске Митровице, чијег је болесног брата у раној младости цењени лекар примио на преглед. Овај случај открива нам Шенфајнову непогрешивост у дијагностици и одређивању најсврсисходнијих корака, те његову најбољу саветодавну улогу. Оцу болесног дечака Шенфајн је дао следећи савет: „*Ја моју једно да ти кажем, да чекаш шеснаесту годину, ако сам ја себе, током узраса, током развоја да то савлада, а лека, у Женеву ја води, цабе*”.³⁹ Шенфајн је остао у сећању и арнаутског становништва града, које је такође, неизбежно, у великој мери лечничке услуге потраживало

---

³⁷ З. Ч. Вукадиновић, М. Ј. Богавац, н. д, 114; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

³⁸ Интервју аутора са Маријом Несторовић из Косовске Митровице, Србија; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

³⁹ Интервју аутора са Миленком Милосављевићем из Бањске, Србија; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

од најбољег доктора. Присећајући се живота у Косовској Митровици у међуратним годинама и током година Другог светског рата, Шенфајна је упамтио и митровачки Арнаут Сејди Сулејмани.⁴⁰ Др Шенфајна као врсног лечника сећа се и Митровчанин Светислав Базовић.⁴¹

Изгледа да је др Шенфајн у појединим ситуацијама локалном становништву вршио гинеколошко-акушерске услуге. У посебно тешким и компликованим порођајима неопходност његовог учешћа у неонаталним захватима била је више него потребна и драгоцена за пацијенте. На порођају Борке Трпковић (1904–?), супруге кројача Атанасија Трпковића (1899–?) из Косовске Митровице, која је породила близанце 3. јануара 1938. године, ординирао је др Шенфајн. Пет минута после поноћи рођено је живо мушко дете, а двадесет минута касније још једно мртворођено мушко дете. Жив син Зоран, осмо дете својих родитеља, крштено је у храму Св. Саве од стране свештеника Момчила А. Нешића, а детету је кумовао Страхил Хаџијевић, кафеџија из Косовске Митровице.⁴² Потврду о Шенфајновом медицинском збрињавању породиља пружа нам сведочење савременог српског универзитетског професора историје Милана Ристовића из Београда, чија је баба са очеве стране Сара Војновић задржала др Шенфајна у сећању за цео живот. Према његовим речима, Сара Војновић је била родом из села Чајетин на Копаонику одакле се са родитељима преселила у Косовску Митровицу 1912. године. Само три године касније удала се за земљака Божићара Ристовића из копаоничког села Раковац са ким је у браку изродила пет кћери и једног сина. Приликом неког

---

⁴⁰ N. H. Gershman, *Besa. Muslims who saved Jews in World War II*, Syracuse 2008, 110; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

⁴¹ Интервју аутора са Светиславом Базовићем из Косовске Митровице, Србија.

⁴² Архива Општине Краљево, Матична служба за Косовску Митровицу, *Матична књига рођених 1935-1946 Косовска Митровица*, стр. 28.

од тих порођаја био је ангажован др Шенфајн. Осим што је порађао ову натурализовану Митровчанку, др Шенфајн је истој пацијенткињи неком другом приликом намештао поломљену руку, односно пружио ортопедски третман.⁴³

Поред уносне лекарске делатности, Шенфајн је узео учешћа и у младој, тек пониклој индустријској грани на Космету, оставивши трага у историји обновљеног рударства на тим просторима по истеривању Османлија. Лекарска пракса и удеоно власништво над рудником чинили су богат извор прихода, учинивши га свакако једним од имућнијих грађана. У сопствености др Шенфајна и браће Попадић једно, додуше кратко време, био је рудник „Дреница” недалеко од Косовске Митровице. Производе и прерађевине овог рудника власници су продавали и у престоници, о чему су заинтересоване и потенцијалне купце обавештавали путем новинских огласа: „Млевен Мајнезиј у њраку њрвокласној квалиџејџа за ксилолиџе хераклиџе и др. њрејоручује ѓ. ѓ. Инџиерима и Грађевинарима. – Рудник Мајнезијџа „Дреница“ Поџадиџа и Шенфајна Кос. Миџровица. Исџи се може добии и на сџовариџиџу М. Крсџиџа Беоџрад, Француска ул. др. 71. Тел. 60-38”⁴⁴ За време њиховог држања овог рудника, до касних 30-их година ХХ столећа, пронађене су у њему богате наслаге аморфног магнезита прворазредног квалитета. Овакво откриће последично је довело до подизања високих пећи за топљење руде магнезита. Узорци експлоатисане руде послати су на испитивање у Зеницу, која је тестирана у постројењима тамошње индустрије гвожђа. Резултати тестирања показали су да је магнезит са овог налазишта изузетно квалитетан.⁴⁵ Недуго након овог значајног открића, рудник је променио власника, поставши сопственост богатог јеврејског индустријалца из Загреба, Леа Милера. Под његовом палицом,

⁴³ Интервју аутора са Миланом Ристовићем из Београда, Србија.

⁴⁴ Млевен магнезит, *Време*, Београд, бр. 3374, 24. мај 1931, стр. 11.

⁴⁵ Белешке о догађајима у унутрашњости. Б. Р. *Правда*, Београд, бр. 10.903, 9. март 1935, стр. 4; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

1937. године изведени су обимни истражни и припремни радови чиме су створене могућности за ископавање, калцинирање и млевење магнезитове руде.⁴⁶

О приватном животу Шенфајна, његове супруге и деце за живота у граду на Ибру пре почетка Другог светског рата у Југославији веома је мало познато. Непознато нам је чиме се бавила његова супруга и какав је социјални живот водила. Свакако су Шенфајнови живели на високој нози, уживајући у приличном луксузу с обзиром на локалне стандарде. Можемо претпоставити да су пуним плућима водили друштвени живот, узимајући учешћа у разноликим и честим забавним, културним, музичким, филмским, спортским, уметничким, националним, службеним и другим догађајима, церемонијама и светковинама организованим у Косовској Митровици. Дружили су се свакако са грађанском елитом, један од породичних пријатеља био им је генерал Бранко Мемедовић.⁴⁷ Велелепна, модерно изграђена кућа налазила им се у Шчербиној улици.⁴⁸ Хедвига је одржавала редовну преписку са својом породицом у Швајцарској. Посебно је била блиска са млађом сестром Хеленом Шупбах – Вајбел (1901–1979) којој је учестало слала писма, фотографије и разгледнице.⁴⁹

Судећи по сачуваним приватним фотографијама породице Шенфајн уочљиво је да су у дворишту породичне куће неговали баштенско украсно цвеће и узгајали домаћу живину и зечеве. Од кућних љубимаца држали су најмање једног пса званог Боби. За потребе хигијенског одржавања дома, набавку прехранбених намирница и спремања

---

⁴⁶ А. Јовановић (ур.), *Споменица двадесетпетогодишњице ослобођења Јужне Србије 1912–1937 (са 242 слике у тексту 3 слике и 1 картицом у прилогу)*, Скопље 1937, 746; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

⁴⁷ <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020); М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

⁴⁸ ВА, ДППВКЈ, *Нехемије Шенфајн*.

⁴⁹ Интервју аутора са André Weibel-ом из Ерленбаха, Швајцарска.

хране, те одржавања и уређења дворишта ангажовали су локалне раднике, куварице и баштоване од којих су неки били Арнаути. У слободно време уобичавали су путовати у друге делове земље. Приликом посете сестре из Швајцарске, Хедвига и деца су у њеном друштву обишле Сарајево, а с децом је боравила и у Матарушкој Бањи где су током лепих дана проводили време на речном купалишту Ибра. Шенфајнови су се одевали раскошно, поседујући богату колекцију разноврсне модерне гардеробе. Иако је грађанско одело било у редовној употреби чланова породице, Хедвига је знала да се заодене и традиционалном призренском народном ношњом. Неизоставан модни детаљ на Хедвигиној беспрекорно дотераној фигури чинили су врло укусни шешири европског дизајна. Велика је вероватноћа да су поседовали неки од музичких инструмената, могуће клавир на коме је знала да свира ћерка Сузана, о чему ће бити речи у наредном параграфу.⁵⁰

Деци су родитељи покушавали да омогуће квалитетно образовање, школујући их након основношколског четворогодишњег образовања у градској четвороразредној гимназији. У току трајања школске 1932/33. године у косовскомитровачкој гимназији одржано је од 19. до 25. јуна 1933. године полагање пријемног испита за упис у први разред ове школе на коме је учешће узела и Сузана Шенфајн, успешно га положивши.⁵¹ Наредне школске 1933/34. године, у склопу прославе школске славе Савиндан, у вечерњем програму одржаном 27. јануара 1934. године, приређена је свечана забава у великој дворани хотела „Јагран“, на којој је ученица I разреда косовскомитровачке гимназије Сузана Шенфајн на клавиру одсвирала „Валс бр. 6”

---

⁵⁰ Видети фотографије у прилозима на крају рада.

⁵¹ Самоуправна реална гимназија у Кос. Митровици, *Извештај за школску 1932–33 годину састављен према Правилнику о штампању годишњег извештаја*, С. н. бр. 16162 од 23 маја 1930 године., Кос. Митровица 1933, 29.

од Шопена (1810–1849) и „Сонанџину” од Кулауа (1786–1832). Сузана је ове школске године похађала Ia одељење, завршивши га са врлодобрим успехом.⁵² Следеће школске 1934/35. године Сузана је учила у Па одељењу исте школе свршивши разред са врлодобрим успехом.⁵³ И следеће школске 1935/36. године Сузана је с истим постигнућем окончала IIIa одељење косовскомитровачке гимназије.⁵⁴ Наредне 1936/37. школске године, Сузана је похађајући IVa одељење исте просветне установе попустила са учењем па је разред финализовала са успехом нижим од врлодоброг. Нижи течајни испит, односно полагање матуре одржано је у школи 12, 16, 18, 20. и 22. јуна 1937. године, а међу 51 кандидатом положила га је и Сузана Шенфајн.⁵⁵

Наредне школске 1937/38. године пријемни испит за упис у косовскомитровачку гимназију положила је и млађа ћерка др Шенфајна, Љиљана.⁵⁶ Љиљана је школске 1938/39. године похађала Ia одељење ове престижне образовне установе окончавши разред са успехом нижим од врлодоброг.⁵⁷ Наредне 1939/40. школске године Љиљана је похађајући IIa одељење косовскомитровачке гимназије до те мере ослабила у процесу учења да је на крају школске године остављена на полагање поправног испита из математике.⁵⁸ Подаци о варијабилности и деградацији школског

---

⁵² Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1933–1934 годину*, Косовска Митровица 1934, 13-4, 32-5.

⁵³ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1934–1935 годину*, Косовска Митровица 1935, 32-3.

⁵⁴ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1935–1936 годину*, Косовска Митровица 1936, 34.

⁵⁵ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1936–1937 годину*, Косовска Митровица 1937, 38-9, 42-3.

⁵⁶ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1937–1938 годину*, Косовска Митровица 1938, 26-8.

⁵⁷ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1938–39 годину*, Косовска Митровица s. a, 19-20.

⁵⁸ Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај*

успеха Сузана и Љиљана Шенфајн најбољи су индикатор објективног пословног приступа наставног кадра с једне стране, али и невољности компромитовања и злоупотребе свог јавног утицаја у приватне сврхе доктора Шенфајна са друге стране.

У немогућности да више нивое школовања остваре у месту пребивалишта Шенфајнови су децу слали у регионалне и националне образовне центре попут Скопља и Београда. У оближњем Скопљу старија ћерка Сузана је током школске 1938–1939 године похађала Државну потпуну женску реалну гимназију, коју је уписала након завршене четвороразредне гимназије у свом родном граду. У Скопљу је Сузана дате школске године завршила V разред поменуте реалке, успешно положивши поправни испит на који је остављена заједно са још 17 својих одељенских другарица.⁵⁹ У исто време за Сузану се може пронаћи податак да је током исте школске године похађала VI₃ одељење Женске реалне гимназије Краљице Марије у Београду, где је по завршетку наставе остављена на полагање поправног испита из математике, коју јој је предавала јеврејска професорица Јелена Маркштајн.⁶⁰ Отад, започиње њена животна епизода у Београду. Градским властима се пријавила 2. септембра 1940. године, да као домаћица живи код

за школску 1939–40 годину, Косовска Митровица s. a, 24–5.

⁵⁹ Државна потпуна женска реална гимназија у Скопљу, *Извештај за школску 1938–39. год.*, Скопље 1939, 57–61; М. М. Damjanovic, *Jewish students in the schools in Skopje during the years before the introduction of Numerus Clausus 1938–1940*, in: В. Romano Nikolikj (ed), *Jews in Macedonia: history, tradition, culture, language and religion: on the occasion of the 70th anniversary of the renewal of the Jewish community in Macedonia after the Second world war : (1944–2014)*, Скопје 2015, pp. 183–195; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; М. М. Дамјановић, *Холокауст на Космету – студија случаја: Косовска Митровица, Топола – часопис ЈУ Спомен-подручја Доња Градина*, 2 (2016), 112–139.

⁶⁰ Женска реална гимназија Краљице Марије у Београду, *Извештај за школску годину 1938/1939*, Београд 1939, 22–3, 102.

станодавца Јована Попадића у Кабларској улици бр. 15, навевши истовремено да је протестантске вероисповести.⁶¹

Спокојан и срећан живот Шенфајнових прекинут је избијањем Другог светског рата у Југославији и окупацијом која је уследила. Отац породице дошао је на удар нацистичког окупатора који је на свим окупираним територијама спроводио политику „*коначної решења јеврејскої йишана*”. За јеврејско становништво у граду уведене су посебне рестриктивне мере које су укључивале не само лимитирање слободе него и изложеност директном физичком терору и понижавајућем јавном третману. За разлику од осталих сународника, изгледа да је Шенфајн лишен слободе тек фебруара 1942. године, а да дотле није био присиљаван на обављање јавних радова. Разлоге за привилегованији јавни статус у односу на сефардске житеље, можда можемо потражити у благонаклоњенијем односу локалних власти и градског становништва, које је Шенфајн за живота пре окупације задужио добротворством, па су сада покушавали, колико је било у њиховој моћи, да му се бар на неки начин одуже.⁶² Шокантна вест о хапшењу омиљеног косовскомитровачког лекара одјекнула је градом и околином. Мучна информација брзо се преносила у пуку, доспевши и до ушију Саре Војновић која је дознала да је доктор заједно са осталим јеврејским житељима негде одведен.⁶³

Средином фебруара 1942. године, др Шенфајна је лишио слободе Гестапо, да би пет-шест дана доцније биле ухапшене и Хедвига и млађа ћерка Љиљана. Старија ћерка Сузана је избегла заточење услед тога што је пребивала у Београду, где је становала код породичних пријатеља. Нацисти су привели Шенфајнову супругу и ћерку упркос томе

---

⁶¹ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, Сузана Нехемије Шенфајн.

⁶² М. М. Дамјановић, *Холокауст...*; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

⁶³ Интервју аутора са Миланом Ристовићем из Београда, Србија.

што су им предочиле документе о аријевском пореклу, које су нацисти одбацили јер нису били оригинални. Хедвига је на саслушању била изложена увредама због брачне везе с Јеврејином. Шеф локалне СД полиције, Гинтер Хауздинг запазио је на прстима њене шаке брилијантски прстен, који је морала да му преда на његов захтев. У упражњеној породичној кући Шенфајнових извршена је преметачина и пљачка свих пронађених драгоцености, попут златног накита, уметничких слика, сребрног есцајга и пола милиона динара у готовини. Тако су Шенфајнови доспели у градску касарну, коју су чували наоружани Арнаути. Један од стражара, понудио је Шенфајну да побегне из касарне, а да ће он да „окрене леђа”, али је Нехемије галантно одбио понуду, одбијајући да поступи недолично његовом хаби-тусу. Из касарне су након негде око две седмице, заједно са осталим сакупљеним Јеврејима, у првој половини марта 1942. године железничким фургонима транспортовани до Земуна, одакле су их пешице спровели до логора на Старом Сајмишту, чуваном од наоружаних фолксдојчера.

Логораше су логорске власти присиљавале да уђу у посебно дизајниран камион *Sauer*, који је служио за ликвидирање укрцаних путника. У превозу, у комору камиона у којој су били смештени јеврејски логорашаи, испуштан је отрован гас који је беспоштедно покосио несрећне путнике у највећим мукама. Једним таквим транспортом 8. или 9. маја 1942. године на пут без повратка кренуо је и др Шенфајн. Растајући се од жене и ћерке, бранио им је да пођу на пут са њим, сугеришући им да ступе у контакт са швајцарским посланством од кога би могле издејствовати излазак из логора на слободу. Њиховом интервенцијом, пружањем доказа о аријевском пореклу ових заточеница, мајка и ћерка су ослобођене 15. маја. По изласку из логора успеле су да се нађу са Сузаном, да би их само два дана касније, све ухапсиле окупационе власти и затвориле у логору

на Бањици, где су биле смештене у соби бр. 16. Из овог логора су пуштене на слободу негде после два месеца, тек након што се Хедвига обавезала да потпише изјаву да неће ни са ким поделити сазнања о збивањима на Сајмишту којима је била сведок.⁶⁴ У послератном допису шефа Управе Државне безбедности у Косовској Митровици Мирка Михајловића послатом 28. јула 1960. године главном седишту у Београду, међу јеврејским лицима из Косовске Митровице настрадалим у холокаусту наводи се и име др Шенфајна, за кога је погрешно наведено да је стрељан, те да су жена и деца пуштене из логора по основи швајцарског држављанства.⁶⁵

Помоћ у ступању у контакт са швајцарским дипломатским представништвом, изгледа да им је пружио немачки официр Карл-Хајнц Хартман (1917–1997)⁶⁶, рођен 28. мар-

---

⁶⁴ З. Ч. Вукадиновић, М. Ј. Богавац, *н. д.*, 327; P. Dželetović Ivanov, *n. d.*, 173-6; Z. Levntal (ur.), *Zločini fašističkih okupatora i njihovih pomagača protiv Jevreja u Jugoslaviji*, Beograd 1952, 29-31; Н. Озимић, *Јевреји у логору на Црвеном крсту*, Ниш 2014, 19; Ž. Lebl, *O Jevrejima na Kosovu i u Sandžaku*, u: S. Kabiljo-Šutić (ur.), *Jevrejski almanah 1971–1996*, Beograd 2000, 209-224; M. Koljanin, *Holokaust u Jugoslaviji (1941–1944)*, u: Đ. N. Lopičić (ur.), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust. Zbornik radova*, Ljubljana 2013, 184-200; L. Ivanović, *Teror nad Jevrejima u okupiranom Beogradu 1941-1942*, u: Đ. N. Lopičić (ur.), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust. Zbornik radova*, Ljubljana 2013, 201-254; K. Brauning, *Konačno rešenje u Srbiji – Judenlager na Sajmištu – studija slučaja* -, u: Đ. N. Lopičić (ur.), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust – zbornik radova*, Ljubljana 2013, 255-285; Ž. Vojinović, *Avramova deca. Pomenik šabačkih i podrinskih Jevreja*, Beograd 2015, 403; J. Алмули, *Страдање...*, 61-3; М. М. Дамјановић, *Холокауст...*; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020). Акрибична ауторка Жени Лебл наводи да је др Шенфајн фебруара одведен из Косовске Митровице у Београд. Види: Ž. Lebl, *Jevreji u Srbiji...*, 17, 33.

⁶⁵ www.kosovoholocaust.com (Приступљено сајту 10. 3. 2109); Архива Јеврејског историјског музеја у Београду, Кутија Управа Државне безбедности, *Управи Државне безбедности НР Србије -II одељењу- Предмет: Извештај у вези стрељаних Јевреја.*

⁶⁶ Интервју аутора са André Weibel-ом из Ерленбаха, Швајцарска.

та 1917. године у Хамбургу од оца Артура и мајке Ерне.⁶⁷ Ратне године провеле су у окупираном Београду, могуће је да су све Шенфајнове живе код Сузана. Сузана се запослила, а Љиљана читаво време окупације није похађала школу.⁶⁸ За Сузану се зна да је најпре живела код Марка Петковића у улици Јована Ристића 27, на чијој се адреси пријавила градским властима 20. марта 1942. године. Потом је прешла да живи код ранијег станодавца Јована Попадића у Кабларској 15, пријавивши се властима 10. априла 1942. године. Након тога мења адресу и живи код Зорке Попадић у Карнеџијевој 9, пријавивши се властима 26. јуна 1942. године, да би се убрзо преселила у суседство код О. Анастасијевић у Карнеџијевој 7, са чије адресе се пријавила властима 13. јула 1942. године. Следећи сатанодавац био јој је неки Милошевић у Кнегиње Персиде 81, одакле се пријавила властима 10. јануара 1943. године и последња адреса јој је била код С. Алексић у Доситејевој 15, на коју се пријавила 7. октобра 1944. године.⁶⁹

Боравећи у логору на Сајмишту током последњих дана свог живота, др Шенфајн је служио као логорски лекар, пружајући здравствену негу многобројним болестима погођеним логорашима.⁷⁰ Радио је у импровизованој ординацији, ограђеној шпер-плочом, пружајући здравствене услуге заточеницима.⁷¹ Имајући на уму катастрофалне хигијенске, климатске, прехранбене и стамбене услове који-

---

⁶⁷ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, *Карл Артур Хартман*; Архива Петре Рубов из Хамбурга, Немачка, *Федеративна Народна Република Југославија, Путни лист за странце, Karl-Heinz Hertmann, Београд, 14. фебруара 1950.*

⁶⁸ <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020).

⁶⁹ ИАБ, УГБ, КЖГБИЗ, *Сузана Нехемије Шенфајн.*

⁷⁰ J. Rajs, K. Hjertén von Gedda, *Оруноточеник učitkanih*, Београд 2004, 76-7; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

⁷¹ <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020).

ма су били изложени логораши, др Шенфајн је уз остале заточене јеврејске лекаре највероватније имао посла преко главе. И у таквим условима испољена је константна црта његове личности и морална чистоћа која га је красила и у редовним, цивилизованим и сигурним мирнодопским околностима. Док су Шенфајнови били заточени на Сајмишту, њихова породична кућа у Косовској Митровици отуђена је од стране окупатора и претворена у седиште локалног Гестапа, поставши место најбруталнијих саслушања привођених лица све до половине маја 1942. године. На горњем спрату су биле канцеларије Гестапа, а на доњем ћелије за затворенике.⁷² Овде треба изнети и податак који се може пронаћи у литератури који казује о понуди Шенфајну Месног комитета КПЈ септембра 1941. године, преко секретара Али Шукрије (1919–2005), да буде пребачен на Копаоник, где би служио као лекар при Копаоничком партизанском одреду. Иста врела даље преносе да је Шенфајн одбио понуду, пошто се уздао у обећања добијена од Џафера Деве и других арнаутских високопозиционираних нацистичких колаборациониста, да ће га сачувати од страдања.⁷³

О последњим данима живота др Шенфајна у логору на Сајмишту, као и о другим дешавањима на овом месту маховног страдања и људске патње, добрим делом сазнајемо захваљујући Хедвиги и Љиљани, које су успеле да живе напусте ово мучилиште и преживе рат. После рата, Хедвига

---

⁷² Д. Фртунић, *Шехер-Митровица под Звечаном*, Београд 2010, 153; М. Ј. Богавац, *Виша српска гимназија у Косовској Митровици 1941-1944. Једина српска средња школа на Косову и Метохији за време немачке окупације*, Београд 2012, 16; М. М. Дамјановић, *Холокауст...*; М. Vavić, *Zatvor u Kosovskoj Mitrovici 1941–1944*, Titova Mitrovica 1983, 52; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020).

⁷³ М. Вавић, *Косовски Јевреји за време окупације 1941–1944*, *Обележја – часопис за друштвена питања, науку и културу*, 5 (1983), 141-155; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

је Државној комисији за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 19. априла 1947. године дала исказ о свом логорском искуству из ратних дана. Ово њено сведочење представља саржајан и вредан извор о генералним и појединачним збивањима у логору за време последњих неколико месеци боравка и живота српских Јевреја. Оно је касније послужило многим истраживачима који су обрађивали овај мрачни период домаће прошлости, те га је могуће наћи, парцијално или у тоталу, у многим објављеним делима која третирају прилике у овом логору или је као грађа употребљено за реконструкцију логорског живота.⁷⁴ Хедвига Шенфајн је 1953. године сведочила и пред Земаљским судом у Келну на судском процесу ратном злочинцу Емануелу Шеферу (1900–1974), заменику шефа Гестапа у Београду генерала Аугуста Мајснера (1886–1947).⁷⁵

Нове, послератне комунистичке власти брзо су се позабавиле Шенфајновом имовином опљачканом током рата. Како је Прво српско друштво за осигурање „Србија” поништило полисе осигурања на Шенфајново име, а супруга Хедвига пред судским властима посведочила да су их окупатори одузели, то је Срески суд за I рејон града Београда позивао лица у чијим су се рукама налазила да их

---

⁷⁴ J. Almulj, *Jevrejke govore*, Beograd 2005, 139; J. Romano, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici NOR*, Beograd 1980, 81; G. Anderl, V. Manošek, *Neuspelo bekstvo. Jevrejski „Kladovo-transport”, na putu za Palestinu 1939–1942.*, Beograd 2004, 255; З. Миљентијевић, *Јевреји заточеници логора Црвени крст*, Ниш 1978, 18; К. Brauning, *Konačno rešenje u Srbiji – Judenlager na Sajmištu – studija slučaja* -, u: Ђ. N. Lopičić (ur), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust - zbornik radova*, Ljubljana 2013, 255-285; J. Bajford, *Staro Sajmište. Mesto sećanja, zaborava i sporenja*, Beograd 2011, 39, 61; М. Mentović, М. Ajbl, *Jevreji Novog Pazara i okoline*, Beograd 2019, 86-8; J. Алмули, *Страдање...*, 58-63; V. Manošek, *Holokaust u Srbiji. Vojna okupaciona politika i uništavanje Jevreja 1941–1942*, Beograd 2007, 180; М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*

⁷⁵ Дрски испади злочинца Шефера и његовог браниоца пред судом у Келну, Слободан Глумац, *Борба – орган Савеза комуниста Југославије*, Београд, бр. 155, 17. јун 1953, стр. 7.

доставе суду у року од шест месеци, те да ће их у случају недостављања огласити неважећим: „СУДСКИ ОГЛАСИ СРЕСКИ СУД ЗА I РЕЈОН ГРАДА БЕОГРАДА Амортизација пољопривредних поседувања По предмету пољопривредних поседувања животиња, коју је издало „Србија“ прво српско друштво за амортизавање др Нехемији Шенфајн, лекару из Кос. Митровице и по бр. 6755, на дин. 25.000.-по којој је корисник Хедвија Шенфајн сујеруја амортизацијом др. Нехемије и бр. 6756 на суму од 20.000.-дин., по којој је корисник Сузана Шенфајн, кћери амортизацијом Нехемије, које се исплаћује на дан 1 фебруара 1941 године, Срески суд за I рејон града Београда објављује да је предлажач Хедвија Шенфајн, навела да су поменути пољопривредници окупирали. Позива се свако у чијим се рукама налазе пољопривредне земље означене пољопривредницима да у року од шест месеци од дана објављивања овога огласа у „Службеном листу“ означене пољопривредницима доставе суду или поднесу пријаву пољопривредних поседувања означених пољопривредницима. У пољопривредном суду ће по истеку пољопривредне рока означене пољопривредницима неважећим. Бр. 6304/45-2.-Од Среског суда за I рејон града Београда, 31 децембра 1945 године”.⁷⁶

После рата Љиљана је наставила да живи у домовини под новим политичким системом. По убрзаном систему, завршила је две школске године за једну календарску годину и упоредо ишла у Музичку школу. Природан след школовања биле су високошколске студије које је након тога започела.⁷⁷ Љиљана је на Скадарлији 1956. године склопила брак са Зораном Ђорђевићем, при том узевши мужевљево презиме. Са њим је живела само неколико година у браку, пошто је правоснажном пресудом Окружног суда у Београду од 17. децембра 1963. године, брак разведен. Три године касније, решењем Одељења за општу управу СО

⁷⁶ Службен лист на Федеративна Народна Република Југославија, Београд, бр. 4, 11 јануари 1946, стр. II.

⁷⁷ <https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333> (Приступљено сајту 8. 5. 2020).

Стари Град у Београду од 17. фебруара 1967. године одобрена јој је промена презимена са Шенфајн на Ђорђевић.⁷⁸ Љиљана је узела учешћа у јеврејској заједници, судећи барем по чињеници да се име Љиљане Ђорђевић од 1952. до 1979. године може наћи на листи чланова београдског Хора „Браће Барух” у којем је певала сопран.⁷⁹ Љиљанина ћерка удала се за једног од браће чувеног светског планинара из Јужног Тирола, Рајнхолда Меснера (1944), са којим је живела у Швајцарској. Сузана се удала за њиховог спасиоца са Сајмишта, немачког официра Карла-Хајнца Хартмана са којим је добила сина Роберта, настањеног у Хамбургу. Сузана је са сином Робертом током 50-их година ХХ века у више наврата посећивала своју тетку и родбину са мајчине стране у Швајцарској, да би након тога, неочекивано дошло до прекида свих контаката међу њима.⁸⁰

---

⁷⁸ Архива Општине Краљево, Матична служба за Косовску Митровицу, *Матична књига рођених 1925–1928 Косовска Митровица*, стр. 81.

⁷⁹ I. Hofman, *Srpsko-jevrejsko pevačko društvo (Hor „Braća Baruh“). 125 godina trajanja*, Beograd 2004, 124-5; A. Levi, *Spomenica 1879–1979. Srpsko-jevrejsko pevačko društvo Hor „Braća Baruh“*, Beograd 1979, 24.

⁸⁰ Интервју аутора са André Weibel-ом из Ерленбаха, Швајцарска.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Вишеслојан живот и прегоран рад доктора Шенфајна дотакао је судбине многобројних савременика са којима је делио животни хронотоп и радно искуство. Упркос дубоком печату који је оставио иза себе вихори бурних времена прекрили су трагове трајно утиснуте у прошлост града на ушћу Ситнице у Ибар и његових шареноликих становника. Оскудна и лабилна колективна култура сећања људи и институционалног апарата на овим просторима онемогућила је да име доктора Шенфајна достојно памћења и заслужно подсећања буде постхумно очувано и поносно комеморисано. Због неповољних социјалних прилика, напротив, потиснуто је, а заборав је упорно опстајао деценијама након његове смрти. За генерације суграђана након Шенфајнове смрти, притиснуте разним друштвеним и политичким искушењима као и општим егзистенцијалним бригама меморијализација и неговање традиција и вредности из прошлости постало је својеврсни луксуз. Репрезенти нове власти нису имали превелика разумевања за наслеђа прохујалих времена осим за тековине револуције и рата чији су били учесници. Новонастале околности нису ишле на руку глорификацији значајних људи из света јучерашњице, поготову оних који нису припадали идеолошком конструкту које су послератне власти фаворизовале. Отуд је било могуће да и личност доктора Шенфајна буде потиснута у други план и да на њу падне проклетство *damnatio memoriae*. У граду који је остварио велики бенефит од Шенфајнове натурализације после његовог наглог, трагичног и трајног одласка није му одато ни најмање признање. Његов вољени град и драги суграђани нису му се одужили ниједним гестом захвалности. Стотине град-

ских улица именоване су по разним знаним и незнатим домаћим и светским личностима и појмовима али ниједна није понела име некадашњег знаменитог Митровчанина, баш као ни било која градска установа. Нараштаји локалних хроничара, заљубљеника у завичајну прошлост и професионалних историчара из непознатих и неоправданих разлога избегавали су суочавање са Шенфајновим ликом и делом, те тако није предузето никакво озбиљније истраживање којим би се вео заборавио барем делимично уклоњено и макар парцијално попунило празнине из најближе прошлости. Неправедно изгнан из колективног памћења народа и друштвеног система доктор Шенфајн се овом скромном биографском реконструкцијом слагодобитно вратио у своје најдуже и последње жилиште, на место где се пре пуног једног столећа укоренио на свом дотад дугом животном итинераријуму вечно лутајућег Јеврејина. Овај обимом невелики животопис Швајцарца у Краљевини Југославији и ашкенаског Јеврејина из Русије на Косову и Метохији представља наш мали допринос али и велики омаж човеку заслужном за повест Косовске Митровице.

Нехемије Шенфајн око 1930. године

(https://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s_lastName=Senfajn&s_firstName=Nehemija&s_place=&s_dateOfBirth=&s_inTransport=

(Приступљено сајту 5. 2. 2018);

М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; Архива *André Weibel-a* из Ерлендаха, Швајцарска)

Нехемије Шенфајн
као припадник Војске
Краљевине СХС, Косово
и Метохија 1925. (https://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&_lastName=Senfajn&_firstName=Nehemija&_place=&_dateOfBirth=&_inTransport= (При-
ступљено сајту 5. 2. 2018);
М. М. Дамјановић, *Др
Нехемије...*; Архива
André Weibel-a из Ерлен-
бах, Швајцарска)

Нехемије Шенфајн са супругом Хедвигом и ћерком Сузаном у Косовској
Митровици 1925. године
(https://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&_lastName=Senfajn&_firstName=Nehemija&_place=&_dateOfBirth=&_inTransport=
(Приступљено сајту 5. 2. 2018); М. М. Дамјановић, *Др Нехемије...*; Архива
André Weibel-a из Ерленбах, Швајцарска)

Нехемије Шенфајн
(Архива Милоша Дамјановића из Косовске Митровице, Србија;
М. М. Дамјановић, Др Нехемије...)

Готфрид Фридрих и Лујза Роза Шипбах са својих четворо деце и
рођаком око 1905. године у Берну и Хедвига Шенфајн са ћерком
Сузаном у шетњи 1. 12. 1923. године
(Архива André Weibel-а из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига и Сузана Шенфајн јула 1924. године
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига и Сузана око 1925. године и Хедвига у Косовској Митровици
10. септембра 1925.
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига Шенфајн око 1925. године и 1. 1. 1925. године
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига Шенфајн марта 1926. године у призренској народној ношњи
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Сузана око 1925. године и Сузана и Љиљана
код рудника Трепче августа 1934. године
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига, Сузана, Љиљана и Вера Булић јула 1934. године у Сарајеву
и Хедвига са сестром Гретом посматрају муслиманку на мули 1934. у
Сарајеву (Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Љиљана маја 1934; Сузана, Љиљана и Нина поред живинарника у дворишту своје куће у Косовској Митровици и Сузана са својим другарицама испред живинарника у дворишту своје куће у Кос. Митровици (Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига и Сузана са пријатељима испред хотела „Жича” у Матарушкој Бањи 1936. године; Сузана и Љиљана са другарицама испред свлачионица на ибарској плажи у Матарушкој Бањи 1936. године и Сузана и Љиљана на ибарској плажи у Матарушкој Бањи 1936. године (Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Сузана и Љиљана са Нином на главном ибарском мосту у Косовској Митровици августа 1936. године и Хедвига и Љиљана са пријатељима августа 1938. године
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Души (Љиљана) са штенетом, иза ње Сузана, куварица са њене две ћерке и арнаутски баштован у позадини, пребирају вуну 1940. године; Сузана и Љиљана са њиховим псом Бобијем на тераси породичне куће у Косовској Митровици 1940. године и Сузана у турском дворишту у Косовској Митровици 1940. године
(Архива *André Weibel-a* из Ерленбаха, Швајцарска)

Хедвига и Љиљана у дворишту иза куће у Косовској Митровици
1940. године и Љиљана са тетком у Интерлакену,
у Швајцарској 25. 8. 1947. године
(Архива *André Weibel*-а из Ерленбаха, Швајцарска)

Сузана и Љиљана на Божић 1928. године
(Архива *André Weibel*-а из Ерленбаха, Швајцарска)

Сузана са сином Робертом у позадини и њеним нећацима у Рорбаху,
у Швајцарској августа 1955. године
(Архива *André Weibel*-а из Ерленбахa, Швајцарска)

Породична кућа Шенфајнових у Косовској Митровици
(Архива *Ноама Румака* из Каркура, Израел)

Породична кућа Шенфајнових у Косовској Митровици
(Архива Ноама Румака из Каркура, Израел)

Породична кућа Шенфајнових у Косовској Митровици
(Архива Ноама Румака из Каркура, Израел)

Породична кућа Шенфајнових у јужном делу Косовске Митровице на снимку из послератних година (Д. Фртунић, *Повести и слике. Косовска Митровица 1944-1955*, Београд 2011, 52)

Нехемије Шенфајн (ВА, ДППВКЈ, *Нехемије Шенфајн*)

Сузана Шенфајн, Сузанин супруг Карл-Хајнц Хартман као војник током Другог светског рата и као цивил у Београду 1948. године
(Архива Пејџе Рубов из Хамбурга, Немачка)

Изглед бановинске болнице у Косовској Митровици из времена кад је у њој био запошљен др Нехемије Шенфајн на дописници из 30-их година прошлог века. Види се и западна страна северног дела града уз реку Ибар (Архива Милоша Дамјановића из Косовске Митровице, Србија)

Портрет др Нехемија Шенфајна, рад савременог израелског илустратора и архитекте Александра Левија
(Архива Александра Левија из Хаифе, Израел)

Данашњи спољашњи и унутрашњи изглед објекта у северном делу Косовске Митровице у коме је једно време била смештена амбуланта где је радио др Нехемија Шенфајн
(Архива Милоша Дамјановића из Косовске Митровице, Србија)

Данашњи изглед главног улаза у зграду Бановинске болнице у северном делу Косовске Митровице у којој је био радно ангажован др Нехемије Шенфајн
(Архива Милоша Дамјановића из Косовске Митровице, Србија)

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

НЕОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

Архив Југославије (Београд, Србија)

Фонд Министарство просвете Краљевине Југославије (1918-1941)

Фонд Министарство социјалне политике и народног здравља Краљевине Југославије (1918–1941)

Војни архив (Београд, Србија)

Фонд Досијеа персоналних података Војске Краљевине Југославије (1921–1941)

Историјски архив Београда (Београд, Србија)

Фонд Ујрава рада Београда (Књигошкола житеља рада Београда и Земуна) (1928–1944)

Архива Јеврејског историјског музеја Савеза јеврејских општина Србије (Београд, Србија)

Куќија Ујрава државне безбедности

Архива Општине Краљево, Матична служба за Косовску Митровицу (Краљево, Србија)

Матична књија рођених 1925–1928 Косовска Митровица

Матична књија рођених 1935–1946 Косовска Митровица

Поседна књија рођених Косовска Митровица – реконструкције II

Приватне архиве

Архива Александра Левија (Хаифа, Израел)

Архива André Weibel-a (Ерленбах, Швајцарска)

Архива Милоша Дамјановића (Косовска Митровица, Србија)

Архива Ноама Румака (Каркур, Израел)

Архива Пејџре Рубов (Хамбург, Немачка)

ОРАЛНА ИСТОРИЈА

Интервју аутора са André Weibel-ом из Ерленбаха, Швајцарска

Интервју аутора са Маријом Несторовић из Косовске Митровице, Србија

Интервју аутора са Миланом Ристовићем из Београда, Србија

Интервју аутора са Миленком Милосављевићем из Бањске, Србија

Интервју аутора са Петром Рубов из Хамбурга, Немачка

Интервју аутора са Светиславом Базовићем из Косовске Митровице, Србија

ПЕРИОДИЧНА ШТАМПА

Bernischer Staats-Kalender. Annuaire officiel du Canton de Berne Juli 1920, Bern (1920)

Борба – ордан Савеза комуниста Југославије, Београд (1953)

Велика Србија, Солун (1916)

Време, Београд (1931)

Intelligenzblatt für die Stadt Bern, Bern (1920)

Косовске новине – недељни листи, Косовска Митровица (1937)

Политика, Београд (1933, 1934, 1937)

Правда, Београд (1932, 1935)

Службени војни листи – ордан и издање Министарства војнога и морнарице, Београд (1921, 1922)

Службени војни листи – ордан и издање Министарства војске и морнарице, Београд (1926)

Службен листи на Федеративна Народна Република Југославија, Београд (1946)

ОБЈАВЉЕНИ ИЗВОРИ

- Државна потпуна женска реална гимназија у Скопљу, *Извештај за школску 1938-39. гођ.*, s. n, Скопље 1939.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1933-1934 гођину*, s. n, Косовска Митровица 1934.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1934-1935 гођину*, s. n, Косовска Митровица 1935.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1935-1936 гођину*, s. n, Косовска Митровица 1936.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1936-1937 гођину*, s. n, Косовска Митровица 1937.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1937-1938 гођину*, s. n, Косовска Митровица 1938.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1938-39 гођину*, s. n, Косовска Митровица s. a.
- Државна реална гимназија у Косовској Митровици, *Извештај за школску 1939-40 гођину*, s. n, Косовска Митровица s. a.
- Државни календар Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за гођине 1921 и 1922 које су њосије*, Издање и штампа Државне штампарије Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Београд 1921.
- Женска реална гимназија Краљице Марије у Београду, *Извештај за школску гођину 1938/1939*, s. n, Београд 1939.
- Levtal Zdenko (ur.), *Zločini fašističkih okupatora i njihovih pomagača protiv Jevreja u Jugoslaviji*, Savez jevrejskih opština FNR Jugoslavije, Beograd 1952.
- Самоуправна реална гимназија у Кос. Митровици, *Извештај за школску 1932-33 гођину састављен љрема Правилнику о шћампању гођишњеи извештаја*, С. н. др. 16162 од 23 маја 1930 гођине., s. n, Кос. Митровица 1933.

МЕМОАРИ И АУТОБИОГРАФИЈЕ

Almuli Jaša, *Jevrejke govore*, Signature, Beograd 2005.

Алмули Јаша, *Сѣрагање и сѣасавање срѣских Јевреја*, Завод за уѣбенике, Београд 2010.

Gershman H. Norman, *Besa. Muslims who saved Jews in World War II*, Syracuse University Press, Syracuse 2008.

Rajs Jovan, Gedda von Hjertén Kristina, *Орунотомѣник иѣутканих*, Partenon, Beograd 2004.

ЧАСОПИСИ

Вавић Милорад, *Косовски Јевреји за време окупаиѣије 1941-1944*, Обележја – часопис за друштвена питања, науку и културу, 5 (1983), 141-155.

Дамјановић М. Милош, *Др Нехемије Шенфајн – Биографија жрѣвѣ Холокаусѣа*, Топола – часопис ЈУ Спомен-подручја Доња Градина, 4 (2018), 32-50.

Damjanović M. Miloš, *Relations among Jews and Gentiles in Kosovo and Metohija between the Two World Wars: From Autocentrism to Assimilation*, Colloquia Humanistica 9 (2020), Sephardim, Ashkenazim and Non-Jewish Peoples: Encounters Across Europe, pp. 121-138.

Дамјановић М. Милош, *Холокаусѣ на Косметѣу – сѣудија случаја: Косовска Миѣровиѣа*, Топола – часопис ЈУ Спомен-подручја Доња Градина, 2 (2016), 112-139.

Prlinčević Čedomir, *Nacionalno-socijalni položaj Jevreja na Kosovu do 1941. godine*, Glasnik Muzeja Kosova, XV-XVI (1987/88), 121-142.

Станић М., Сташић Д., Ракић Д., Закић С., *Историјаѣи биохемијске службе на Косову и Меѣохији*, Praxis Medica, 35 (2007), 123-125.

ZBORNICI RADOVA

- Brauning Kristofer, *Konačno rešenje u Srbiji – Judenlager na Sajmištu – studija slučaja* -, u: Đ. N. Lopičić (ur), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust – zbornik radova*, FORMA1 d. o. o, Ljubljana 2013, 255-285.
- Damjanovic M. Milos, *Jewish students in the schools in Skopje during the years before the introduction of Numerus Clausus 1938-1940*, in: B. Romano Nikolikj (ed), *Jews in Macedonia: history, tradition, culture, language and religion: on the occasion of the 70th anniversary of the renewal of the Jewish community in Macedonia after the Second world war : (1944–2014)*, Jewish community in the Republic of Macedonia, Skopje 2015, pp. 183-195.
- Ivanović Lazar, *Teror nad Jevrejima u okupiranom Beogradu 1941-1942*, u: Đ. N. Lopičić (ur.), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust. Zbornik radova*, FORMA1 d. o. o., Ljubljana 2013, 201-254.
- Koljanin Milan, *Holokaust u Jugoslaviji (1941-1944)*, u: Đ. N. Lopičić (ur.), *Jevrejstvo, antisemitizam i Holokaust. Zbornik radova*, FORMA1 d. o. o., Ljubljana 2013, 184-200.
- Lebl Ženi, *O Jevrejima na Kosovu i u Sandžaku*, u: Simha Kabiljo-Šutić (ur), *Jevrejski almanah 1971-1996*, Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd 2000, 209-224.
- Romano Jaša, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941-1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u NOR-u*, u: Andrija Gams, Edib Hasanagić, Lavoslav Kadelburg, Vidosava Nedomački, Nikola Živković (ur), *Zbornik 2 – studije i građa o učešću Jevreja u narodnooslobodilačkom ratu*, Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd, 1973, 73-263.

МОНОГРАФИЈЕ

- Anderl Gabriele, Manoschek Walter, *Neuspelo bekstvo. Jevrejski „Kladovo-transport“ na putu za Palestinu 1939–1942.*, Jevrejski istorijski muzej / Savez jevrejskih opština Srbije i Crne Gore, Beograd 2004.
- Bajford Jovan, *Staro Sajmište. Mesto sećanja, zaborava i sporenja*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2011.
- Богавац Ј. Милован, *Виша српска гимназија у Косовској Миџровици 1941–1944. Једина српска средња школа на Косову и Мејхохији за време немачке окупације*, ИП Обележја Плус, Београд 2012.
- Vavić Milorad, *Zatvor u Kosovskoj Mitrovici 1941–1944*, Odbor za izdanje monografija / Opštinski muzej Titova Mitrovica, Titova Mitrovica 1983.
- Vojinović Živana, *Avramova deca. Pomenik šabačkih i podrinskih Jevreja*, Orion art, Beograd 2015.
- Букадиновић Ч. Зоран, Богавац Ј. Милован, *Српска просвета и култура у Косовској Миџровици 1836–1941*, Институт за српску културу – Приштина / Учитељски факултет – Призрен, Лепосавић 2001.
- Јовановић Алекса (ур), *Споменица двадесетипетојогодишњице ослобођења Јужне Србије 1912–1937 (са 242 слике у тексту 3 слике и 1 картицом у прилози)*, Одбор за прославу ослобођења Јужне Србије, Скопље 1937.
- Кољанин Милан, *Јевреји и антисемитизам у Краљевини Југославији 1918–1941*, Институт за савремену историју, Београд 2008.
- Lebl Ženi, *Do „konačnog rešenja“. Jevreji u Srbiji*, Ћигаја штампа, Beograd 2002.
- Levi Aleksandar, *Spomenica 1879–1979. Srpsko-jevrejsko pevačko društvo Hor „Braća Baruh“*, Jevrejska opština, Beograd 1979.
- Manošek Valter, *Holokaust u Srbiji. Vojna okupaciona politika i uništavanje Jevreja 1941–1942*, Službeni list SRJ / Draslar partner, Beograd 2007.
- Mentović Mento, Ajbl Mirjana, *Jevreji Novog Pazara i okoline*,

Јеврејски историјски музеј Saveza јеврејских општина Србије, Београд 2019.

Милентијевић Зоран, *Јевреји зајоченици лојора Црвени крст*, Народни музеј Ниш, Ниш 1978.

Озимих Небојша, *Јевреји у лојору на Црвеном крсту* / Макарић Мара, *Незавршена прича о Моши Шоамовићу*, Народни музеј, Ниш 2014.

Romano Jaša, *Jevreji zdravstveni radnici Jugoslavije 1941–1945. Žrtve fašističkog terora i učesnici u NOR-u*, Savez јеврејских општина Југославије, Београд 1973.

Romano Jaša, *Jevreji Jugoslavije 1941–1945. Žrtve genocida i učesnici NOR*, Јеврејски историјски музеј Saveza јеврејских општина Југославије, Београд 1980.

Фртунић Драган, *Повести и слике. Косовска Мишковица 1944–1955*, ПРЕС ЕКСПРЕС Предузеће за издавачку делатност, пропаганду и маркетинг, Београд 2011.

Фртунић Драган, *Шехер-Мишковица под Звечаном*, Књижевно друштво Косова и Метохије, Београд 2010.

Hofman, *Srpsko-jevrejsko pevačko društvo (Hor „Braća Baruh“)*. 125 godina trajanja, Hor „Braća Baruh”, Београд 2004.

Dželetović Ivanov Pavle, *Jevreji Kosova i Metohije*, Panpublik / Nova knjiga, Београд 1988.

ИНТЕРНЕТ АДРЕСЕ

<http://shtetlroutes.eu/en/ostrog-putvnik/>

<http://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45333>

https://yvng.yadvashem.org/index.html?language=en&s_lastName=Senfajn&s_firstName=Nehemija&s_place=&s_dateOfBirth=&s_inTransport=

www.kosovoholocaust.com

БИОГРАФИЈА АУТОРА

Милош М. Дамјановић је рођен у Косовској Митровици 2. марта 1985. године. У родном месту окончао је основно и средњошколско образовање. Студије историје завршио је на Филозофском факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. На истом универзитету одбранио је докторску дисертацију „*Јевреји на Косову и Метохији 1918–1941*”. Учествовао је на преко 20 међународних научних конференција у земљи, региону и иностранству. Досад му је објављено преко 40 ауторских и коауторских научних и стручних радова у националним и иностраним научним часописима и зборницима радова са научних конференција на српском и енглеском језику. За престижни домаћи дневни лист „*Политика*” писао је популарне историјске прилоге о непознатим српским јунацима Балканских ратова и Првог светског рата. Одржао је око 20 јавних предавања и изложби на различите историјске теме у Косовској Митровици и Грачаници. Готово у континуитету годинама уназад организује интернационалну културну манифестацију „Европски дани јеврејске културе“ на просторима Косова и Метохије одржавајући адекватне изложбе и јавна предавања. Лауреат је шест награда са међународних научно-књижевних конкурса на јеврејске теме у организацији Савеза јеврејских општина Србије. Добитник је прве награде за 2021. годину за рукопис проширене верзије докторске дисертације на поменутом конкурс. Држао је више тренинга о културној баштини у Косовској Митровици и Призрену. Његово поље истраживања претежно је фокусирано на историју српских и југословенских Јевреја у XIX и XX столећу, Балканске ратове и Први светски

рат, завичајну историју – прошлост Косовске Митровице и Косова и Метохије и разноврсне теме из прошлости југословенске државе, друштва и културе. Живи у Косовској Митровици.

РЕЦЕНЗИЈА РУКОПИСА
ДР НЕХЕМИЈЕ ШЕНФАЈН (1886–1942)
БИОГРАФИЈА ШВАЈЦАРЦА У ЈУГОСЛАВИЈИ

Као историографски жанр биографија није превише заступљена у историографији, поготову када је реч о „обичним”, „малим” људима чији живот и судбина нису ударили неки препознатљивији, далекосежнији белег прошлом времену, као што је то случај с владарима, државницима, војсковођама, научницима, уметницима и сл. Осим, можда, недовољне „атрактивности”, тј. прекупације „историчара од заната” темама које би привукле већу пажњу стручне јавности и читалачке публике, разлог „заобилажењу” оваквих тема лежи у комплексности истраживања, односно чињеници да је хеуристичка основа најчешће оскудна, посебно у домену архивске грађе. Из тог разлога истраживачи су принуђени да за релевантним врелима трагају „путевима којима се ређе иде” – консултујући потомке, личне и породичне албуме, оновремену штампу, приче из усмене традиције, тј. сећања савременика и сл. Стога опредељење колеге Милоша Дамјановића да прикаже литерарни портрет познатог косовскомитровачког лекара Нехемије Шенфајна, човека јеврејске националности који је својим узорним животом и прегорним хуманитарним радом остао у лепом колективном сећању суграђана, али на необјашњив начин заобиђен у постојећој литератури о прошлости града на ушћу Ситнице у Ибар, добија додатно на значају.

Рукопис је заснован на завидној документарној подлози, тј. архивалијама из десетак архивских институција и личних архива, двадесетак библиографских јединица

објављених извора, четири аутобиографска и мемоарска записа, тридесетак монографија и чланака из стручне периодике и зборника радова, шест усмених сведочења (орална историја) и садржајима са четири интернет портала. Све ово речито сведочи о настојању аутора да нам, исцрпним трагањем за изворним материјалом и појачаном унутрашњом критиком извора, изложи целовит мозаик о животном путу и страдалништву доктора Шенфајна и чланова његове породице, односно пружи допадљиву сагу о судбини „обичних, малих људи” у историјским вихорима.

У том контексту напор да се од заборава отргне судбина једне јеврејске породице из прве половине прошлог века представља вредан допринос култури сећања Косовске Митровице, али и шире, на чему колеги Дамјановићу одајемо признање.

На основу напред изреченог, част нам је да рукопис *Др Нехемије Шенфајн (1886–1942): биографија Швајцарца у Југославији* топло препоручимо за објављивање!

проф. др Владан Виријевић

МИЛОШ М. ДАМЈАНОВИЋ

ДР НЕХЕМИЈЕ ШЕНФАЈН (1886–1942)
БИОГРАФИЈА ШВАЈЦАРЦА У ЈУГОСЛАВИЈИ

Издавач

Архив Војводине
www.arhivvojvodine.org.rs

За издавача

Др Небојша Кузмановић, директор

Штампа

САЈНОС, Нови Сад

Тираж

300

ISBN

ISBN 978-86-81930-97-7

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

61:929 Šenfajn N.

ДАМЈАНОВИЋ, Милош М., 1985-

Др Нехемије Шенфајн : (1886-1942) : биографија Швајцарца у Југославији / Милош М. Дамјановић. - Нови Сад : Архив Војводине, 2023 (Нови Сад : Сајнос). - 70 стр. : фотогр. ; 20 cm. - (Библиотека Посебна издања / Архив Војводине, Нови Сад)

Тираж 300. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија.

ISBN 978-86-81930-97-7

а) Шенфајн, Нехемије (1886-1942)

COBISS.SR-ID 85598985

ISBN 978-86-81930-97-7